

Ik ben dankbaar en vind het een voorrecht dat ik vanavond iets mag zeggen bij de presentatie van het boek van mijn goede vriend Jan Mauritz. Want mijn vriend was hij, al is hij maar één keer met zijn vrouw bij ons in Katwijk wezen eten. En al sprak ik hem eigenlijk maar één keer per jaar: op de Haamstedeconferentie.

Het was dus geen intensieve vriendschap. Maar als we elkaar dan die ene keer per jaar spraken was dat gelijk wel zo van hart tot hart, en was er zoveel herkenning en verbondenheid, dat ik hem toch mijn vriend noem. En was hij voor mij in verschillende opzichten een voorbeeld.

-In zijn liefde tot zijn Zaligmaker, al vond hij zichzelf daar zoveel in tekort schieten. Maar toch had hij Christus lief.

-In zijn liefde tot de kerk waartoe hij behoorde, al was dat voor hem niet altijd gemakkelijk. Maar toch had hij zijn kerk lief.

-In zijn liefde tot de jongeren, al maakte hij zich vaak grote over hen. Maar toch had hij hen lief.

Over die 3 onderwerpen gingen vaak onze gesprekken. En juist in dat verdeelde, in die gebrokenheid en in die spanning, begrepen we elkaar. En mochten we elkaar bemoedigen. In die liefdevolle, kritische trouw was hij voor mij een voorbeeld en ben ik dankbaar hem te hebben ontmoet.

Vanavond kort iets over McCheyne.

Er waren ergens een paar werklui buiten aan het werk. Omdat het snijdend koud warmden ze zich af en toe even op bij een vuurkorf. Toen kwam er een man aan op een paard. Hij steeg af en begon met hen een gesprek over hun ziel. En dat vuur gebruikte hij om een paar waarschuwend opmerkingen te maken. De werklui waren verrast, één van hen zei: u bent geen gewoon iemand. 'O jawel, ik ben maar een hele gewone man.' En toen reed hij door.

Je kunt McCheyne's levensverhaal en zijn preken niet lezen, zonder hetzelfde te voelen: hij was geen gewone man. Nee, als je kunt zeggen: Ik ben beter bekend met Jezus Christus dan met iemand anders ter wereld¹, dan ben je geen gewone man.

Zijn bediening (die nog geen 8 jaar duurde), is tot meer zegen geweest dan wat anderen in een lang leven hebben gedaan. Tijdens zijn leven was hij voor duizenden tot zegen. En na zijn dood, door zijn biografie en preken, voor tienduizenden. Tot op de dag van vandaag. Wereldwijd. Tot in Brazilië, Siberië en Thailand toe.

Heel kort iets over zijn leven. Geboren in 1813, overleden in 1843, 29 jaar jong. Hij kon goed leren, had gevoel voor gedichten en muziek. Jong en vrolijk was hij graag op studentenfeesten. Hij wist iedereen aan het lachen te krijgen en kon heel goed dansen. Totdat onverwacht zijn broer David stierf, 18 jaar jong. Zijn broer, die al jong de Heere mocht vrezen en die zo vaak gebeden had voor zijn onbezorgde broer. Het werd een keerpunt in het leven van de jonge Robert. Hij ging theologie studeren en kwam tijdens zijn studie meer tot de zekerheid van het geloof. Hij kwam tot de hartelijke belijdenis:

*Nu ken ik die waarheid, zo diep als gewis,
dat Christus alleen mijn gerechtigheid is.*

¹ *I am better acquainted with Jesus Christ than I am with any man in the world.*

In die tijd hield hij ook een dagboek bij. Opvallend is dat hij, biddend, steeds een besluit, een goed voornemen neemt.

Ik haal er zomaar wat aan:

-Besloten om nooit meer een moment van mijn tijd te verknoeien, maar die steeds op de beste manier te gebruiken.

-Besloten dat ik zo wil leven, als ik zou wensen gedaan te hebben als ik sterf.

-De laatste aantekening uit zijn studententijd: 29 maart 1835: 'Afgelopen vrijdag voor het laatst op de universiteit geweest. Het leven vliegt voorbij, maak haast voor de eeuwigheid.'

Bonar, zijn biograaf, schreef:

Zijn ziel was voorbereid voor het ontzaglijke werk van het ambt:

-door veel gebed en veel bezig zijn in het Woord,

-door inwendige strijd, door de ervaringen van de diepe verdorvenheid van zijn hart

-en door de ontdekkingen van de volheid van genade van de Zaligmaker.

Hij werd verbonden aan de gemeente van Dundee. Dundee was een grauwe havenstad waar duizenden mensen in achterbuurten in diepe armoede leefden. Drank, zedeloosheid en geweld waren aan de orde van de dag. Er hing een ondoordringbare geestelijke duisternis.

En dat werd het arbeidsterrein van McCheyne. Hij was geen predikant in een idyllisch plattelandsdorp, maar stond elke dag oog in oog met de rauwe werkelijkheid van een wereld weggezonden in zonde en duisternis.

Ondanks zijn zwakke gezondheid (hij had slechte longen, uiteindelijk zou hij aan tbc overlijden) was hij elke dag bezig van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. De zielen van al die verloren mensen waren op zijn hart gebonden. Hij schreef in zijn dagboek:

'Het is een aangrijpende gedachte die ieder lid van mijn kudde spoedig in de hemel of de hel is.' En hij schreef ook dit: *'Ik denk dat ik kan zeggen dat ik nooit ben opgestaan zonder de gedachte hoe ik meer zielen tot Christus zou kunnen brengen.'*

De Heere heeft zijn bediening rijk willen zegenen. Dundee maakte een tijd van geweldige opwekking mee, waarin de Heere krachtig werkte met Zijn Geest. Al jaren zag McCheyne vurig uit naar een herleving. Zo zei hij in een preek:

O, verhef uw harten tot de Heere en bid om zo'n tijd. Smeek ernstig om de vervulling van de belofte: Ik zal Mijn Geest over alle vlees uitgieten. Dan zal de wildernis tot een vruchtbaar veld worden en zal haar naam zijn: Jehova Shamma, de Heere is aldaar. Geven Gods beloften geen grond voor een opwekking? Geldt Zijn Woord niet voor Gods vervallen gemeente: Want Ik zal water gieten op de dorstige en stromen op het droge, Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten en Mijn zegen op uw nakomelingen.'

En de Heere daalde neer. Met stromen van zegen. Juist toen McCheyne met een paar broeders een reis naar Israël maakte voor het werk onder de Joden. Toen McCheyne na een jaar weer thuiskwam, 1839, trof hij een heel andere gemeente aan.

In korte tijd kwamen er tientallen, ja honderden tot de kennis van Christus. Niet alleen ouderen, maar ook jongeren. In de kerken, in de huizen, in het open veld: overal werd er gebeden. Mensen kwamen bij elkaar en brachten soms hele nachten door in gebed. Gods Geest werkte, krachtig, overtuigend. Mensen werden verslagen in hun hart en riepen het soms letterlijk hardop uit: wat moet ik doen om zalig te worden. Bij anderen brak de Heere de banden, mensen kwamen tot volle ruimte en maakten God groot. De strik brak los, en wij zijn vrijgemaakt! De Heere werkte zo krachtig en overvloedig dat soms hele gezinnen tegelijk tot bekering kwamen.

Ontroerend is het verhaal van Alexander Laing, een jongen van 15 jaar. Hij gaf leiding gaf een groep van 18 jongens en 12 meisjes, die elke avond bij elkaar kwamen in een schoollokaal om te bidden. Allemaal jongeren, die niet ouder waren dan veertien jaar.

Jongeren hadden trouwens een speciaal plekje in het hart van McCheyne. Ik denk dat dat ook iets was wat uw man, jullie vader zo aantrok in McCheyne: bewogenheid met zoekende jongeren. Om zomaar een voorbeeld te geven: Er waren twee weesmeisjes, Mary Wanless en Jessie Chephen, die al jong de Heere mochten vrezen. Na een avonddienst nam McCheyne ze mee naar de pastorie, nam zijn Bijbel en gaf hen nog wat hartelijke woorden mee. Daarna knielde hij samen met hen neer, eerst liet hij Mary bidden, toen Jessie. En toen bad hij zelf en droeg hen hartelijk op aan Gods genadetroon.

Ook opmerkelijk dat er toen ook zoveel jongeren al mochten deelnemen aan het Avondmaal. Er was een meisje van elf jaar. Toen een ouderling haar eigenlijk wat te jong vond, zei McCheyne: Als ik niet te jong was om in Christus te zijn, dan was ik ook niet te jong om aan Zijn tafel te zitten.

Zo waren het rijk gezegende tijden in Dundee. Maar McCheynes bediening zou helaas maar kort zijn. Verschillende keren moest hij gedwongen rust nemen. Hij voelde dat zijn tijd kort was. Juist in de laatste maanden preekte hij met een geweldige ernst. Zo hield hij vier preken over de hel en spoorde hij met ernst en liefde aan om zondert uitstel de toevlucht tot Christus te nemen.

Ten slotte kwam het einde. Zijn laatste preek was een trouwdienst. Na afloop kwam een klein meisje naar hem toe met een bloem. 'Mag ik deze op uw jas doen?' 'O ja, mijn lieve kind, maar dan moet jij mij helpen.' Zo prikte het kind de bloem in een knoopsgat van zijn jas. En toen, typerend voor zijn kinderliefde tot het einde, zei hij: Nu heb ik gedaan wat jij wilde, maar wil jij ook doen wat ik wil? Dat wilde ze. Toen zei hij: Ik wil je graag vertellen over de Goede Herder, die Zichzelf gegeven heeft voor de schapen. En toen, hoewel doodmoe, begon hij te vertellen. Nog een stuk of 5,6 kinderen kwamen om hem heen zitten en luisterden. Zijn laatste preek was een kinderpreek.

Thuisgekomen ging hij direct naar bed, zijn toestand verslechterde en een paar dagen later is hij heengegaan in de eeuwige rust. Zijn wens werd vervuld:

O, om te zijn als Jezus. En met Hem te zijn tot in alle eeuwigheid.

Welke lessen kunnen wij trekken uit het leven van McCheyne? Wat was het geheim van zijn gezegende bediening. Ik wil drie dingen noemen.

Allereerst: een sterk eeuwigheidsbesef. Omdat hij vanwege zijn zwakke gezondheid wist dat hij niet oud zou worden, was de eeuwigheid voor hem nooit ver weg. En zo zag hij ook de mensen om hem heen. Dat gaf een diepe ernst, die we echter niet moeten verwarren met somberheid. Dat sterke eeuwigheidsbesef hielp hem om de dingen van het leven in het juiste licht te zien en het juiste gewicht te geven. Iemand die een keer onder zijn gehoor zat zei het volgende:

Hij preekte met de eeuwigheid gestempeld op zijn gelaat. Ik zie nog zijn engelachtige voorkomen en hoor nog zijn liefelijke, bewogen stem. Ik zat aan mijn bank genageld en kon mijn ogen geen moment van hem afhouden. Hij kondigde zijn tekst aan. Wat een preek! Ik beefde en had God nog nooit zo dichtbij gevoeld. Zijn oproepen raakten mijn hart en toen hij sprak over de jongste dag toen het begon te schemeren kon ik niet anders doen dan bidden.

Dat sterke eeuwigheidsbesef helpt ons ook om de juiste keuzes te maken. Hij zei:

Leef dicht bij God; vergeleken met de eeuwige werkelijkheden zullen alle andere dingen onbetekenend zijn.

Het eeuwigheidsbesef kan ons ook helpen om kruisen en beproevingen beter te kunnen dragen:
Ieder golf van beproeving brengt je dichterbij de zonnige kust van een zondeloze eeuwigheid. Acht geen zonde gering, denk er aan dat ze eeuwige consequenties zullen hebben.

Dat sterke eeuwigheidsbesef verlamde hem niet, maar was voor hem juist een krachtige aansporing om zich in te zetten.

Ga voort broeder, we hebben nog maar een centimeter tijd over, en dan zullen de eeuwen der eeuwigheid komen. Maar het is wel een centimeter waarop we staan om de weg ter zaligheid aan een ondergaande wereld te prediken.

Een tweede les is het belang van het gebed. McCheyne was voor alles: een man van gebed. Hij zei: Een mens is, wie hij is op zijn knieën voor God, en niets meer.' Hij bedoelde: dat is wat werkelijk telt. Ik kan in de wereld en in de kerk misschien op anderen indruk maken. Maar dat zegt niets. Hoe sta ik tegenover God. Dit is wat werkelijk telt.

Hij zei: 'Ik ben er van overtuigd dat ik niets behoor te doen zonder gebed, en als het mogelijk is vooral in de binnenkamer.' Waarom geloofde hij dat? Omdat hij geloofde dat de Heere vooral wil werken op het gebed. Hij schreef aan een ambtsbroeder, en dat is denk ik herkenbaar voor ons allemaal:

'Overwerk jezelf niet. Daar zit zoveel zelf-bedoelen in, dat weet ik uit eigen ervaring. Een enkele zucht van een gelovig gebed heeft meer waarde dan uren werken.'

Dat schreef hij niet om zich van het werken af te maken, niemand werkte harder dan hij. Maar hij wist zich zo afhankelijk van God.

Nog een uitspraak:

Een vurig gebed bestaat niet uit vurige woorden maar in vurig geloven. Hij die het meest gelooft in de liefde en macht van Jezus zal het meest ontvangen.

Nog een eerlijke, leerzame opmerking is deze:

Leg je toe op het gebed. Een groot gedeelte van mijn tijd heb ik vooral nodig om in de stemming te komen om te bidden.

Nog een laatste uitspraak over het gebed:

Sta er naar om elke dag heiliger te worden. Worstel om de Geest om ons aan God gelijkvormig te maken. Wees zoveel je kunt bij God. Ik zeg u dat ik liever één uur bij God ben, dan duizend uur in het heerlijkste gezelschap in hemel of op aarde. Alle andere vreugden zijn slechts stromen, God is de bron.

Nog een derde punt wat zijn bediening zo zegenrijk maakte: een heilig leven. McCheyne was iemand die in zijn leven een grote gelijkenis met Jezus vertoonde. Dat kwam omdat hij veel bij Jezus verkeerde. Dat was het geheim van zijn bediening. Isabella Bonar, de vrouw van zijn vriend en latere biograaf Andrew Bonar zei:

Er was iets buitengewoon aantrekkelijks in McCheyne's heiligheid. Het was niet hoe hij was of wat hij deed dat mij raakte. Hij was werkelijk een levende brief van Christus, een

afbeelding zo liefelijk dat ik voelde dat ik de hele wereld wel zou willen geven om te zijn zoals hij was.

Waarom was die heilige levenswandel voor McCheyne zo belangrijk? Omdat we zo alleen tot zegen kunnen zijn. Hij schreef:

De Heere zegent geen grote talenten, maar mensen die een grote gelijkenis met Jezus vertonen. Een geheiligd leven is een geducht wapen in de handen van God.'

Ik denk dat wij, en ikzelf als predikant wel in de eerste plaats, dat ter harte mogen nemen. Wat kunnen we ongemerkt vooral veel verwachten van ons studeren en onze gaven. En daar heimelijk meer op steunen dan op Christus. Zouden we hier niet een belangrijke oorzaak hebben waarom er op al ons bezig-zijn er vaak niet zoveel vrucht en zegen komt. terwijl McCheyne zo'n rijk gezegende bediening had. Voor alles: een geheiligd leven. Hij schreef:

Ik ben er van overtuigd dat ik:

*-de hoogste mate van geluk in dit leven zal hebben,
-het meest voor Gods glorie en het goed van mensen,
-en de grootste beloning in de eeuwigheid zal ontvangen,*

-door een geweten te bewaren dat altijd gewassen is in Christus' bloed

-door ten allen tijde vervuld te zijn met de heilige Geest

-en door zoveel mogelijk op Christus te lijken in gezindheid, wil en hart, voor zover een verlore zondaar dat kan bereiken in deze wereld.

McCheyne schreef aan zijn vriend William Burns, die naar China vertrokken was voor de zending:

Ik ben er steeds meer van overtuigd dat wij, om geschikte instrumenten te zijn in Gods hand, gereinigd moeten worden van alle verdorvenheid van ons vlees en onze geest.

O, smEEK om persoonlijke heiligheid, gedurige nabijheid bij God door het bloed van het Lam! Warm je in Zijn stralen! Rust in zijn armen van liefde. Wordt vervuld met de Geest. Anders zal ieder succes in je bediening alleen maar leiden tot je eeuwige ondergang.

O, wat zouden we meer nuttig zijn als we meer verlost waren van hoogmoed, zelfbedrog en persoonlijke ijdelheid of welke heimelijke zonde er ook in ons hart wonen kan! O, die hatelijke zonde, die ons vrede verwoest en onze zielen te gronde richt.

Hoe kunnen we tot meer gelijkvormigheid aan Christus, meer tot een geheiligd leven komen? Niet door farizeese zelfverbeteringspogingen. Niet door wettische werkheiligheid. Maar door op Christus te zien. Hij schreef, en daarmee wil ik graag afsluiten

De vier Evangelien zijn een verhaal van hoe het hart van Christus is. Als je dat hart maar zou kennen zoals het is, zou je met Johannes je vermoeide hoofd aan Zijn borst leggen. Hou je niet te veel bezig met het onderzoeken van je eigen hart, maar meer met het hart van Christus. Als je één keer op jezelf ziet, moet je tien keer op Christus zien. Zie Rom. 15:13: Dat is mijn gebed voor jou.

Je zoekt vrede door te strijden, of in je geestelijke werkzaamheden, of door andere gedachten te krijgen, maar o, let op Zijn woord: De God nu der hoop vervulle ulieden met alle blijdschap en vrede in het geloven.

Al je vrede is te vinden door te geloven wat God in zijn Woord over Zijn Zoon zegt. Als je eens een ogenblik jezelf helemaal zou vergeten en de heerlijke weg der verlossing zou overdenken, in wat Christus voor ons gedaan heeft, zou je hart niet gaan gloeien door een straal van vrede? Bewaar die vrede, het is de vreugde in het geloven.

Zie rechtstreeks op Christus, zoals je soms naar een zonsopgang of -ondergang kijkt. O, zie zonder uitstel op Christus.²

² A. Bonar: *Memoir McCheyne*, 279: The four Gospels are a narrative of the heart of Christ. They show his compassion to sinners, and his glorious work in their stead. If you only knew that heart as it is, you would lay your weary head with John on his bosom. Do not take up your time so much with studying your own heart as with studying Christ's heart.

“For one look at yourself, take ten looks at Christ!” Look at Rom. 15:13. That is my prayer for you. You are looking for peace in striving, or peace in duties, or peace in reforming your mind; but ah! look at his word. “The God of hope fill you with all joy and peace in believing.” All your peace is to be found in believing God's word about his Son. If for a moment you forget your own case altogether, and meditate on the glorious way of salvation by Christ for us, does your bosom never glow with a ray of peace? Keep that peace; it is joy in believing. Look as straight to Christ as you sometimes do at the rising or setting sun. Look direct to Christ.